

SAMHÄLLSUTVECKLINGSKONTORET
Teknik och stadsmiljöavdelningen
Sara Dahlgren

Årsredovisning 2020 för VA-verksamheten

Nämndens ansvar och uppgifter

Kommunfullmäktige och Stadsbyggnadsnämnden är de som ansvarar för VA-verksamheten i Täby kommun enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). Övergripande sammanfattat ansvarar stadsbyggnadsnämnden för löpande drift- och underhållsfrågor. Kommunfullmäktige ansvarar för investerings- och planeringsfrågor.

Inom Samhällsutvecklingskontoret (SAM) ingår VA-enheten som ansvarar för att verkställa det kommunala huvudmannaskapet i enlighet med LAV.

Täby kommun är medlem i de två kommunalförbunden Norrvatten och Käppala. Norrvatten producerar och levererar dricksvatten från Görvälnverket i Järfälla till kommunen. Käppala tar hand om och renar kommunens spillvatten vid Käppalaverket på Lidingö.

Täby kommun ingår även i kommunbolaget Roslagsvatten AB som administrerar abonnenternas vattenmätaravläsning och kommunens fakturering av bruksavgifter.

Verksamhetschefen kommentar till resultatet

Pandemin har haft begränsad påverkan på verksamheten. Enstaka vattenmätarbyten har flyttats fram på fastighetsägarens initiativ och arbetssätt har anpassats under året men i stort har verksamheten genomfört planerade arbeten.

Avgifter till Norrvatten och Käppala har ökat jämfört med 2019, och kommer att öka framgent då stora investeringar är inplanerade. Även kommunens investeringar kommer innebära utökade kostnader. Samtidigt kommer bruksintäkterna att öka i takt med att kommunen växer. Med fonderade medel och höjd taxa om 2 % 2021 är verksamheten förberedd på kommande kostnadsökningar.

Verksamhetens kostnader har sammantaget hållit budgeterad nivå medan intäkterna blivit högre än budgeterat. Begränsningar i kundsystemet och få vattenmätaravläsningar försvårar arbetet med intäktsprognoser. I kommande upphandling kommer verksamheten ställa högre krav avseende intäktsprognoser.

Verksamhetens arbete under året, utvecklingsområden

Arbetsåret 2020 präglades av pandemin. Inledningsvis genom att verksamheten tog fram pandemiska handlingsplaner för att kunna hantera olika scenarier av personalfrånvaro. Då VA-försörjningen alltid behöver fungera och verksamheten har kritiska personalgrupper delades enheten in i olika arbetsgrupper för att minimera risken för smittspridning och för att säkerställa att driften av VA-anläggningen alltid kunde bibehållas. På tjänstemannasidan arbetade de flesta på enheten hemifrån så långt arbetsuppgifterna tillät.

Coronan påverkade även kommunens vattenförbrukning, där vårens höga förbrukning fortsatte in i försommaren, på ett för kommunen okaraktäristiskt sätt. En möjlig förklaring kan vara de reserestriktioner som då gällde för stockholmsregionen som kan ha inneburit att Täbyborna stannade hemma istället för att lämna kommunen. Produktionskapaciteten var bitvis ansträngd hos Norrvatten, som i slutet juni gick ut med en vädjan om att hushålla med dricksvattnet.

Sedan den varma sommaren 2018 har verksamheten varit medveten om att viss risk för vattenbrist föreligger under perioden maj- juni. Verksamheten har arbetat för att se över möjligheten att under den kritiska perioden istället för dricksvatten använda sjövattnet för bevattning i kommunens anläggningar. Tillstånd för vattenverksamhet i Rönningesjön, Vallentunasjön och Ullnasjön beviljades av länsstyrelsen 2019. Under 2020 arbetade verksamheten vidare med att fastställa rutiner för hur ett vattenuttag skulle kunna utföras praktiskt tillsammans med kommunens berörda verksamheter. Verksamheten förde även dialog med Vallentuna kommun för åtkomst till Vallentunasjön via Uthamra.

Under året har VA-enheten arbetat med flera förbättringsåtgärder, exempelvis genom processkartläggning och uppdatering av rutiner. Verksamheten har haft två fokusområden: debitering av anläggningsavgifter, och överlämningskedet från byggnation av nya områden till förvaltning. Delmoment och ställningstaganden har förtydligats och kommunicerats till berörda. För att effektivisera VA-driftens arbetssätt arbetade man under året med att tillgängliggöra VA-kartan i fält genom en mobilapp. Lösningen testats nu, och beräknas vara på plats inom kort.

Verksamheten utförde planerade reinvesteringsåtgärder under året. Deletapper inom de stora projekten Täby Park, och Näsby slott färdigställdes och driftsattes. Tabellen nedan visar en sammanställning över VA-anläggningens förändring sedan 2018.

VA-anläggningen Täby kommun		2020*	2019	2018
Antal invånare i kommunen	st	72 800	71 950	71 461
Ledningslängd för vattenledning	km	294	291	287
Ledningslängd för spillvattenförande självfallsledning	km	274	270	266
Ledningslängd för tryckspillvattenledning	km	16	16	16
Antal spillvattenpumpstationer	st	29	29	28
Ledningslängd för dagvattenavledning	km	269	266	262
Antal dagvattenpumpstationer	st	12	11	11
Nyanläggning av vattenledningar	km	3	5	1
Nyanläggning av spillvattenförande ledningar	km	4	4	1
Nyanläggning av dagvattenledningar	km	3	5	2
Omläggning/ renovering av vattenledningar	km	1	1	1
Omläggning/ renovering av spillvattenledningar	km	2	3	2
Omläggning/ renovering av dagvattenledningar	km	2	1	1

* Värden för 2020 är preliminära

Avtalet med Roslagsvatten AB löper ut 2021-12-31, varför beslut om att upphandla tjänsten på nytt beslutades i stadsbyggnadsnämnden 2020-04-21. Arbetet med upphandling påbörjades under 2020 och fortsätter under 2021.

Verksamhetens största utmaning är att fastställa en långsiktig utbyggnadsplan som beaktar förnyelsebehovet i befintlig anläggning och samtidigt möjliggör kommunens utbyggnadsplaner på ett ekonomiskt hållbart sätt. För att beskriva detta påbörjade verksamheten arbetet med att ta fram en s.k VA-plan under 2020 som kommer färdigställas under 2021.

Uppföljning och bedömning av nämndens mål

Täby är en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar kommun

Branschorganisationen Svenskt Vatten har tagit fram Hållbarhetsindex (HBI), ett verktyg som syftar till att identifiera och prioritera utvecklingsområden för VA-verksamheten för att vara hållbar över tid. HBI delas in i tre huvudområden: *Hållbara tjänster för brukare*, *Miljömässig hållbarhet* och *Hållbara resurser*. Varje huvudområde har i sin tur underkategorier, vars status definieras av resultatet från ett antal underliggande frågor. Resultatet anges som grönt (bra), gult (bör förbättras) eller rött (måste åtgärdas). Verktyget syftar till att analysera och utveckla VA-verksamheten på sikt, resultatet behöver inte vara grönt idag men förbättringsarbetet bör fokusera så att man uppnår kravet om 5-10 år.

Täby har deltagit i undersökningen och använt sig av resultatet sedan starten, 2014. Frågeställningarna har skärpts över tid i takt med förändrad branschpraxis och lagkrav. Verktyget möjliggör för jämförelser med andra liknande kommuner, vilket innebär kommuner av motsvarande storlek med mellan 50 000- 100 000 invånare. I tabellen nedan anges

resultatet i Svenskt Vattens undersökning "Hållbarhetsindex (HBI), för Täby kommun under tidsperioden 2014-2020.

	Hållbara tjänster för brukare							Miljömässig hållbarhet				Hållbara resurser		
	Hälsomässigt säkert vatten	Vattenkvalitet	Leveranssäkerhet	VA-planering	Klimatanpassning och översvämningssäkerhet	Nöjda brukare	Kommunikation	Hushållning med ändliga resurser	Hushållning med energi	Miljökrav uppfylls	Vattentillgång	VA-anläggningens status	Driftstabilitet	Personalresurser och kompetens
2020														
2019														
2018														
2017														
2016														
2015														
2014														

Resultatet för 2020 tydliggör verksamhetens utmaningar. VA-anläggningens röda status kan förklaras av ett stort reinvesteringsbehov i befintlig anläggning. Resultatet känns igen hos liknande kommuner. VA-enheten arbetar med att fastställa en långsiktig ekonomisk plan som tar hänsyn till förnyelsebehovet samtidigt som kommunen växer. Även Norrvatten och Käppala står inför stora investeringar som påverkar parameterns utfall.

Jämfört med 2019 syns en förbättring avseende leveranssäkerheten som kan förklaras av genomförda kapacitetsförbättrande åtgärder vid Görvålnverket. Vattentillgången av råvatten är god i regionen, vilket förklarar varför den parametern är grön över tid, däremot begränsas produktionen av dricksvatten av kapaciteten hos vattenverket under ett s.k maxdygn. Norrvatten har arbetat med kortsiktiga åtgärder för att utöka kapaciteten och fastställde under 2020 ett inriktningsbeslut för att långsiktigt säkerställa efterfrågad kapacitet för Norrvattens medlemskommuner.

Invånarna anger att de är nöjda med VA-verksamheten

I SCB's medborgarundersökning får kommunens invånare tycka till om kommunens verksamheter. Undersökningen görs årligen, där omkring 500 personer svarar på frågor om dricksvattenkvalitet samt om kommunens dricksvattenförsörjning respektive avloppsförsörjning i stort. Resultatet anges i form av ett Nöjd-Medborgar-Index (NMI) för Vatten och avlopp. Under 2020 fick Vatten och avlopp i Täby betygsindex 85, ett högt värde jämfört med samtliga deltagande kommuners NMI för kategorin (77).

Betyget har varit högt över tid, något som verksamheten arbetar för att bibehålla, I tabellen nedan anges resultatet för Täby kommun för perioden 2015-2020.

Vatten och avlopp index (NMI)	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Täby	85	86	85	85	84	85

VA-verksamheten håller hög kvalitet

Verksamheten arbetar kontinuerligt med förbättringar och verkar för att minimera störningar i VA-försörjningen. I tabellen nedan anges driftstatistik för verksamheten sedan 2018.

Driftstatistik VA		2020*	2019	2018
Total vattenleverans till kommunen	m ³	5 134 062	4 903 197	4 967 440
Debiterad vattenmängd inom kommunen	m ³	4 031 168	4 126 568	3 905 634
Avledd mängd avloppsvatten	m ³	6 160 000	6 136 841	5 539 512
Debiterad avloppsmängd inom kommunen	m ³	3 984 197	4 088 865	3 843 075
Antal klagomål på dricksvattenkvaliteten	st	2	13	6
Antal rörbrott/vattenläckor på vattenledningsnätet	st	11	14	18
Antal rörbrott/vattenläckor på serviser	st	1	1	1
Antal stopp på spillvattenförande ledningar	st	14	21	32
Antal stopp i spillvattenförande serviser	st	10	7	11
Antal stopp på dagvattenledningar	st	1	0	0
Antal stopp i dagvattensserviser	st	0	0	0
Antal källaröversvämningar	st	1	5	15
Nederbörd	mm	540	941	566

* Värden för 2020 är preliminära

Avloppsstopp har sedan 2018 blivit färre. Även vattenläckor har minskat under perioden. En förklaring till detta kan vara anpassad underhållspolning, och ledningsförnyelse inriktad på kritiska ledningar. Verksamheten arbetar även för en god vattenkvalitet och för att antalet klagomål ska vara få, en utmaning i en växande kommun där stora förändringar sker på ledningsnätet. För att minimera stora uttag från ledningsnätet som ofta ger upphov till klagomål har verksamheten upprättat två s.k vattenkiosker, en anordnad plats där vattenuttag kan göras under kontrollerade former.

Vattenförbrukningen har ökat i takt med att Täby växer. Skillnaden mellan inköpt och debiterad vattenmängd utgörs av odebiterad vattenförbrukning och utläckage från ledningsnätet. Odebiterat vatten inbegriper exempelvis vatten för urspolning av ledningsnätet. Verksamheten arbetar för att andelen debiterad vattenmängd ska vara hög, och andelen ökade från 79 % (2018) till 84% (2019), men ser ut att ha minskat under 2020 till uppskattningsvis 79 %. En möjlig förklaring till detta kan vara ett utökat behov av spolning inom kommunens utbyggnadsområden.

Slutreglering för 2020 inom Käppalas medlemskommuner är ännu inte genomförd. Tillskottsvatten är ett samlingsbegrepp för vatten som utöver spillvatten avleds i spillvattenledning, som från tabellen ovan kan utläsas som andelen avledd mängd avloppsvatten i förhållande till debiterad mängd avloppsvatten. Tillskottsvattenmängden i Täby är ungefär som medeltalet för Käppalaförbundets medlemskommuner. Andelen tillskottsvatten har ökat något från på 44% (2018), till 50% (2019) ett nederbördsrikt år. Verksamheten arbetar med att reducera tillskottsvatten genom ledningsförnyelse. Käppalaförbundet initierade en workshop under 2020 för att gemensamt hitta arbetssätt för att minimera tillskottsvattenvolymen på sikt.

Ekonomi

Drift

VA-fonden uppgick vid årets början till 3,6 mnkr. Efter bokslutet 2020 och ett positivt resultat på 4,9 mnkr uppgår fonden till 8,5 mnkr. I budgeten för 2021 gjordes en höjning av bruksavgifterna med 2 % jämfört med 2020 utifrån att kostnaderna för VA-verksamheten bedöms öka under 2021.

Årets positiva resultat på 4,9 mnkr var 3,8 mnkr bättre än budget. Den positiva avvikelsen avser högre intäkter än budgeterat och beror på att föregående års vattenförbrukning var högre än prognostiserat. Nedanstående resultaträkning visar utfall, budget och avvikelse för VA-verksamheten.

Resultaträkning (mnkr)	Not	Utfall 2020	Budget 2020	Avvikelse 2020	Utfall 2019
Intäkter					
Bruksavgifter		95,4	92,0	3,4	94,3
Intäkter från anläggningsavgifter	2	5,0	4,5	0,5	4,4
Övriga Intäkter		1,0	1,1	-0,1	0,4
Summa intäkter		101,4	97,6	3,8	99,1
Kostnader					
Driftskostnader		-35,8	-36,5	0,7	-36
Vatteninköp, övr Norrvatten		-20,2	-20,0	-0,2	-20
Käppala		-24,7	-24,9	0,2	-23
Avskrivningar	3	-12,0	-11,7	-0,3	-11
Räntekostnader		-3,8	-3,4	-0,4	-3,5
Summa kostnader		-96,5	-96,5	0,0	-94
Årets resultat		4,9	1,1	3,8	5,6

Nedan redovisas balansräkning och noter för VA-verksamheten.

Balansräkning (mnkr)	Not	2020-12-31	2019-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar	4	847,3	770,3
Summa Tillgångar		847,3	770,3
Eget Kapital och skulder			
Resultatfond	5	8,5	3,6
Lån av kommunen		536,6	553,3
Förutbetalda anläggningsavgifter	6	302,2	213,4
Summa eget kapital och skulder		847,3	770,3

Not 1 Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper överensstämmer med Kommunallagen (KL), Kommunal redovisningslag (KRL) och Lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Redovisning av affärsverksamhet sker mot bakgrund av självkostnadsprincipen (RKR).

Not 2 Anläggningsavgifter

För att matcha intäkt och kostnad över åren, så intäktsförs anläggningsavgifterna med samma periodisering som investeringen skrivs av med (70 år). Utöver intäktsförda anläggningsavgifter (se även not 5) så tillkommer ränta på summan av förutbetalda anläggningsavgifter, vilket för 2020 uppgår till 1,2 mnkr.

Not 3 Avskrivningar

Komponentavskrivning tillämpas

Avskrivningstid	ÅR
VA-ledningar	70
Pumpstationer	25
VA-inventarier	3

Not 4 Anläggningstillgångar

(mnkr)	2020-12-31	2019-12-31
Ingående värde	770,3	675,8
Årets investeringar	89,0	105,8
Årets avskrivningar	-12,0	-11,3
Utgående värde	847,3	770,3

Not 5 Resultatfond

(tkr)	2020-12-31	2019-12-31
Ingående värde	3 552	-2 067
Årets resultat	4 904	5 619
Utgående värde	8 456	3 552

Not 6 Anläggningsavgifter

(mnkr)	2020-12-31	2019-12-31
Ingående värde	213,4	193,3
Årets förutbetalda anläggningsavgifter	92,6	23,6
Avgår årets intäktsförda anläggningsavgifter	-3,8	-3,5
Utgående värde	302,2	213,4

Investeringar

Årets VA-investeringar uppgår till 78,9 mnkr. Nedan redovisas en sammanställning av VA-verksamhetens investeringar.

VA-Projekt (mnkr)	Utfall 2020
VA-projekt (årliga)	24,1
Täby Park	2,8
Roslags-Näsby	0,4
Näsby Slott	15,9
Arninge Ullna	24,9
KaVA (Kapacitetsökning VA)	10,8
Prästgårdsdammen	0,0
Summa investeringar	78,9

I årsredovisningen för kommunen ingår VA-delarna för Täby Park, Roslags Näsby, Näsby Slott och Arninge Ullna i projektens totala utfall.

Nya stadsdelar byggs inom Täby Park, Roslags-Näsby, Näsby Slott och Arninge Ullna där VA-anläggningen utvidgas med nya ledningar. Under 2020 färdigställdes och driftsattes Näsby Slott och en del av Täby park.

Under året har verksamheten arbetat med kapacitetsförstärkningar, främst inom projektet KaVA, som inbegriper åtgärder som utvidgar kapaciteten av ledningsnät och pumpstationer för att klara av planerad bebyggelse.

Prästgårdsdammen avser en ny dagvattenanläggning för att rena dagvatten. Under 2020 köpte kommunen marken som krävs för att gå vidare med projektet.

Verksamheten har även arbetat med ledningsförnyelse och förbättringar inom befintlig anläggning, ovan rubricerad som VA-projekt (årliga).